

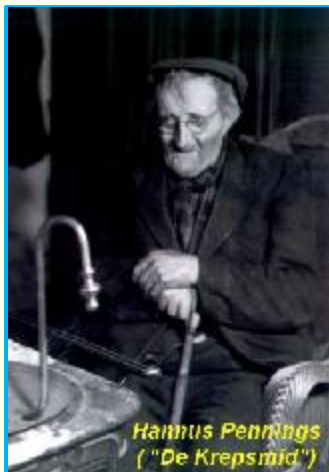

Heemkundekring "Sint Achten op Boeckel"

Godde Mee (deel 8)

Martien en Bart van de Ven.

We blijven nog even zitten mijmeren op de bank onder de lindebomen, voor het huis van Pietje Verbruggen alias Pietje Fondsen, een van de vijf smidsen in Boeckel aan de doorgaande weg Gemert-Uden. We noemen ze alle vijf nog even, van noord naar zuid. Aan het Moleneind smederij van Dalen alias "Helm Jaap". Bij het boterfabriek Harrie de Bie en vlak tegenover de molen smederij van der Zanden met de bijnaam "Kars", Dan aan de huidige Bergstraat Pietje Verbruggen en weer verder naar het Gemertse de nostalgische smidse van Hannes Pennings alias "de Krepssmid". De naam krep (krip) stond en staat nog steeds voor een lapje rundvlees, 'n ham of wat in die tijd bedoeld werd, een gedroogde en gerookte spier van een rund, lekker hard en zeer

zeker heerlijk zout. Misschien dat het roken in een open schouw met heel veel tondel wel vergeleken werd met Hannes en zijn zus Mie, die nog gebruik maakte van open vuur met haal en al, waar de pan met pap hing te koken of de soep hing te trekken, om van het rokende smidsvuur maar te zwijgen. Dus ook deze mensjes waren goed gepekeld en gerookt, ze zijn ook niet voor niets vrij oud geworden. Het kan ook zijn dat de naam "Krepssmid" is afgeleid van het Nederlands woord "krepijzer", een stuk gereedschap wat gebruikt werd voor het roskammen van paarden om het paardenhaar te krepjen oftewel te kroezen.

Misschien is Hannes wel zo handig geweest dat hij voor de boeren zulk gereedschap zelf maakte. Nog steeds zittend op de bank op een mooie zomeravond met Pietje Verbruggen, moeder Wies, hun dochters Nolda, Sisen Anneke, met daarbij zoon Cor en diens vriend Wim van Zon en natuurlijk Martien van Lankvelt die om de oudste dochter kwam, en zo nog enkele buurters meer, werd iedereen die daar langs kwam over de hekel

gehaald. Dikwijls was buurman Harrie van Lin ook nog gast, die de sterkste verhalen over jagen en vissen kon vertellen, zo zelfs dat hij ze zelf ging geloven. Eens vertelde hij dat hij in de Maas aan het vissen was met lieslaarzen aan, half in het water staande om zo de grootste en mooiste vissen te kunnen vangen. Moe geworden van het lange staan ging hij even op een aan de kant en half in water liggende boomstam zitten, die plots verdween en wegzwom. Het was dus een joekel van een vis geweest als een boomstam zo groot. Iedereen liet merken dat dit wel wat overdreven was en dan was Harrie zo pleite. Zo ook die keer, toen hij weer het nodige jagerslatijn ophing en een verhaal vertelde dat hij ergens in het veld zijn ene been over de prikkeldraad gooide en op dat moment er een haas vandoor ging. Hij legde de haas natuurlijk onmiddellijk neer, zoals hij zei en voordat hij een seconde later het andere been aan gene zijde van het prikkeldraad had geplaatst, koos ook een volgende langoor het hazenpad die hij eveneens na een welgemikt schot in de weitas kon opbergen. Iemand merkte op: "Harrie je hebt toch maar 'n enkelloops jachtgeweer, hoe kun je dan in godsnaam zo snel het geweer weer la", de zin kon niet afgemaakt worden want Harrie van Lin zei "houwdoe" en wandelde naar huis. Kwam Marinus de Leest er langs of liever gezegd even aan, dan ging het misschien over kleren die Marinus moest maken voor de een of ander, hij was tenslotte snijder, kleermaker dus. Van hem kwam je ook te weten waar of er ergens een kind ter wereld was gekomen; zijn vrouw Hanne was namelijk de vroedvrouw van Boeckel en Venhorst. Kwam Peer Steegs, de overbuurman, dan was het een en al voetbal, Peer was *de* animator van het toenmalige Birma, (genoemd naar de Prinsessen Beatrix, Irene en Margriet); hij was voorzitter, scheids en grensrechter, zorgde voor vlaggen en bal en kende de spelregels op zijn duimpje. Zoals een beste

stuurman het betaamt, wist hij na afloop van elke wedstrijd precies wat er fout was gedaan en zou zelf die fouten niet gemaakt hebben, zei hij. Hij sprak ook nooit over de bal, nee bij hem heette dat ding steevast "n'n bol".

Schoenenzaak

Zo, het wordt tijd dat we ons verheffen van de bank, zeggen Piet, Wies en iedereen goedag, schudden onze stramme benen wat heen en weer en gaan verder richting zuid en komen aan op huisnummer 7 van de door ons eerder genoemde Harrie van Lin, die dit mooie woonhuis liet bouwen, annex winkel en werkplaats. Dit mooi gerestaureerd pand, wat momenteel bewoond wordt door de familie Arts van Bommel, is aan de zuidzijde, hoog in de, nok nog voorzien van nostalgische duivengaten. Harrie van Lin, die geboren is in Gemert, was vroeger aan het spoor, zowel in Venlo als ook nog in Boxtel; tot hij postbode werd in Boekel en dit volgens een bericht in de Udense Courant uit 1934 maar liefst 30 jaar volhield en er in dat jaar mee stopte. Hij trouwde met de in Gemert geboren Adriana Frunt en woonde eerst even in de toenmalige Kreugenstraat. Op

een zondagmiddag wandelde hij met zijn jonge bruid in de richting van de bosberg en zag de mooie nog bosrijke omgeving van het zuidelijk gedeelte wat toentertijd nog Kerkstraat was. Daar zouden ze beiden wel willen wonen en daarom kochten ze een behoorlijk groot stuk dennenbos van Dorus de Groot (Dorus Graard Bevers), kregen volgens een door ons opgedoken vergunning uit 1913 toestemming om er te bouwen en lieten er door Joh. Althuizen sr. (Saai) in dat zelfde jaar een huis met werkplaats op bouwen. Het is een pand wat in de loop der jaren gediend heeft als verkooppunt van diverse artikelen, want naast het vak van postbode was Harrie, evenals zijn vader en zijn grootvader, een bekwaam schoenmaker. Ze

hadden er een goed lopende schoenwinkel die hoofdzakelijk door zijn vrouw met de nodige hulp van de dochters werd gedreven. Het gezin telde naast een zoon Willy, nog drie dochters, namelijk Stien, An en Allegonda, die de roepnaam Zus meekreeg en lange tijd vroedvrouw is geweest in het Limburgse en nog steeds in Boekel woont. Zeer triest was dat de enige zoon Willy al in 1940 stierf op de zeer jeugdige leeftijd van 26 jaar. Van vader Harrie kan nog gezegd worden dat hij vele hobby's had, o.a. in het houden van vogeltjes, het gaan vissen en jagen en vooral van fietsen.

Op 80-jarige leeftijd kocht hij nog een nieuwe fiets en niets weerhield hem om daarmee nog menig ritje naar Utrecht te maken waar een van zijn dochters woonde. Als bijzonderheid van het jagen op alle soorten wild, is van hem bekend dat hij in de Peel een heuse arend geschoten heeft, die later is opgezet. Alsof ze nog niet genoeg bezigheden hadden, handelde dochter Stien in dameshoedjes en ze hadden ook nog een soort pension waar ze o.a. een van de opzichters van de nieuw te bouwen St.Agathakerk in de jaren twintig een zekere Cohmen uit Tegelen in de kost hadden en later ook nog meester de Groot en meester Berben, onderwijzers aan de jongensschool. Meester de Groot is er zelfs 9 jaar in huis geweest. Vermeldenswaard is ook nog het verhaal van Zus van Lin, dat zij met haar zussen op het laatst van de tweede wereldoorlog nog enkele nachten in een kippenkooi geslapen hebben, bang dat zij waren om door de bezetter opgepakt te worden om ergens verplicht als goedkope werkkrachten in binnen- of buitenland tewerk te worden gesteld. Dit heeft hen nog lang geheugd, want ook van kippenvlooien kan men nog dagen last hebben.

Schoenen verkeerd om.

We verlaten huisnummer 7 van de familie van Lin en gaan 'n huis verder en belanden bij huisnummer 9, waar Bruidsmode Marianne gevestigd is. Dit mooie huis werd gebouwd door Jan Peters, die de benodigde grond weer kocht van H. van Lin, wiens kavel voor hem veel te groot was. Naast de voordeur van dit straatbeeldbepalend huis, staat nog precies te lezen door wie en wanneer de eerste steen gelegd is en wel met de volgende tekst: "Eerste steen gelegd door J. Peters Anno 1936". Jan Peters, die getrouwd was met Mieke van Kessel, had voorheen elders goed geboerd en toen voor hem en zijn vrouw, een kinderloos echtpaar, dit mooie huis laten bouwen door aannemer Tieske van Lankvelt voor de som van 3800 gulden.

Het waren zeer oppassende, goed kerkse mensen en zoals velen in die dagen zeer zuinig, getuige het volgende verhaal. In de oorlogsjaren 1940 - 1945 waren op het platteland vele onderduikers,

vluchtelingen, stadsmensen die aan moesten sterken of sommigen die op doorreis in Zuid Nederland gestrand waren toen ze in de winter van '44/ 45 de grote rivieren niet meer over konden steken. Maar ook diverse jongens uit Amsterdam werden in 1943 in Boekel ondergebracht om aan te sterken en om er eens uit te zijn. Meestal zorgde de Boekelnaar Broeder Sabinus Dekkers daarvoor, die als broeder-onderwijzer verbonden was aan een Amsterdamse lagere school. Ook bij Jan en Mieke Peters was een noordeling ondergebracht en wel een zekere Preek Schrage, die momenteel in Uden woont. Op een zondagmorgen zag hij dat Mieke haar schoenen verkeerd om aan had, de linker dus rechts en dat de rechter schoen aan de linkervoet zat. "Mevr. Peters", sprak de goed gemanierde jongen, "U heeft Uw schoenen verkeerd om aan". Waarop het onvervalst Boekels antwoord kwam: "Dè doe ik um den anderste Zondag, dan slijten ze heel mooi gelijk af". Over zuinigheid gesproken. Na de fam. Peters is dit pand bewoond geweest door de fam. van Rooij, later weer door van de Rijt Grenen Meubelen en op dit moment is er bruidsatelier "Marianne".

Sperballon.

Als we weer verder gaan, komen we aan bij het pand met huisnummer 11, een huis met tentdak, erkerraam en golfraam in de gootlijst. Deze villa is rond 1935 gebouwd door Michaël Althuizen die zelf aannemer was.

Daarna heeft de fam. van de Bosch hier lange tijd gewoond, later de familie Pennings-Donkers en momenteel wordt dit statig huis bewoond door Gerrit Welten. Van de oorspronkelijke bewoner M. Althuizen hebben we weinig kunnen achterhalen, ofschoon we wel een bericht gevonden hebben dat hij vlak na de Tweede Wereldoorlog een aanvraag doet voor schadevergoeding; schade die ontstaan zou zijn door een z.g. sperballon, hoogstwaarschijnlijk afkomstig van de Engelse kust of van het Antwerpse havengebied. Deze zeer grote ballonnen die aan staalkabels hoog boven stad, kust of haven hingen, moesten voorkomen dat jagers en bommenwerpers vrij laag hun aanval konden inzetten en dus genoodzaakt werden om op vrij grote hoogte hun bommenlast uit te strooien, wat de precisie natuurlijk niet ten goede kwam. Een van die ballonnen zou dus met kabel en al ontsnapt zijn en al zwevende boven Boekel met zijn loshangende stalen kabel het dak van de werkplaats beschadigd hebben. We hebben geprobeerd om dit te achterhalen en vonden toch iemand die dit gedeeltelijk kon bevestigen, althans dat van de ballon. Want op een zonnige maar winderige dag vroeg men bij de familie van de Burgt op het Huifke (Peer den Booi) zich af wat er wel aan kwam zweven en men schrok van een groot gevaarte dat met grote snelheid richting Duitsland koerste en waarvan een loshangende staart de boom met rijpe spekkersen geselde en even plots verdween als het gekomen was. Maar of deze sperballon werkelijke schade heeft toegebracht aan Boekelse gebouwen, hebben wij van niets of niemand bevestigd gekregen. Een ander voorval dat we zelf gezien hebben en waarvan we de plaats nog kunnen aanwijzen was daar, waar een vrouw uit De Rips met een paraplu de heer Althuizen te lijf ging, want zij was niet tevreden over de door hem gebouwde boerderij ergens in het ontginningsgebied in de Jodenpeel op Rips grondgebied. Volgens haar was zijn vakmanschap geen meesterschap, wat zij er met de paraplu probeerde in te hameren en natuurlijk ook om haar mening en misnoegen de broodnodige kracht bij te zetten. De paraplu is nooit meer geweest wat ze eerder was.

De 20.000 kilometer - vroedvrouw.

Op een huis verderop in de huidige Bergstraat, het huidige nummer 13, woonde Driekske Bongers die met Hanne was getrouwd, een gediplomeerd vroedvrouw. Haar meisjesnaam was voluit Johanna Maria van den Boom, maar iedereen kende haar als "Hanne Bongers". Driekske kreeg toen hij slechts tien maanden was getrouwd een ongeluk en werd als gevolg daardoor invalide en deed daarom meestal het huishouden. Hanne werd noodgedwongen kostwinster, ofschoon zij toen nog een opleiding voor kraamverzorgster moest gaan volgen, die zij in 1930 met lof afsloot. Op uitnodiging van Burgemeester Schafrat en Pastoor de Raad in Boekel werd zij als vroedvrouw aangesteld, met in het eerste dienstjaar een beginsalaris van f. 900,00 per jaar, wat voor die tijd een enorm goed salaris was. Zij werd en was *de* vroedvrouw van Boekel en Venhorst waar in zulke Roomse dorpen het krijgen van kinderen door de heren geestelijken warm werd aanbevolen, dus was er voor Hanne handen vol werk. Om op elk moment van de dag en/of nacht bereikbaar te zijn, werd haar huis al in 1931 op het telefoonnet aangesloten. Zij heeft in haar dertigjarige loopbaan, volgens hetgeen over haar bekend is, 3355 kraamvrouwen geholpen op Boekels en Venhorst grondgebied van ongeveer 35 vierkante kilometer, dit volgens het boek "Boekel 650 jaar", en naar

schatting 200.000 km. op de fiets afgelegd en daarbij acht fietsen versleten, waarbij ook nog wordt vermeld dat nachtelijke tochten door hoge sneeuwen onbegaanbare wegen eerder werkelijkheid dan zeldzaamheid waren. Hulde.

Wij kunnen ons haar eerste man Driekske nog herinneren, een huisman die veel poetste, veegde en schrobde en op zondag met de zijden pet op en met goed gepoetste schoenen ter kerke ging. Toen hij in 1941 in leeftijd gezien veel te vroeg hemelde, trouwde Hanne later met de eerder genoemde kleermaker Marinus de Leest die, als Hanne weer eens weg was, liever de buurt op ging voor een praatje dan in kleermakerszit met naald en draad te moeten werken. Kwansuis ging hij dan op de weg staan en liefst nog midden op de weg, om zogenaamd op de kerktoeren te zien hoe laat het was, terwijl binnen in elk vertrek wel een klok hing of een wekker stond. Maar het kleermakertje had veel behoefte aan wat buurt na eenzaam een uurtje of wat te hebben doorgebracht in zijn atelier. Als hij dan niemand op straat aantrof om een praatje te maken, ging hij zelfs wel eens met de jeugd mee naar de Bosberg om daarmee

spelletjes te doen zoals vlag veroveren of soldaatje spelen. Toen ook Marinus het aardse al enige tijd verlaten had is Hanne nog voor de derde keer getrouwd met weduwnaar Willem Selten, die ze zelfs ook nog heeft overleefd. Daarna heeft ze haar laatste levensjaren mogen slijten in het bejaardenhuis St. Petrus.

De eerste frietkraam.

We keren even een eindje terug en gaan aan de andere kant van de toenmalige Kerkstraat, nu Bergstraat, verder. Hiervoor starten we even voorbij het vroegere patronaatsgebouw "Sint Lucia", ongeveer daar waar nu de Helfrichstraat begint. We willen nog even memoreren dat vlak vóór dit gebouw, waarin toen toch veel activiteiten plaatsvonden van toneel, exposities, vergaderingen, etc. de eerste frietkraam kwam te staan, waar alleen maar friet met of "zonder met" en een worstje, rolmops of zure bom te koop waren en dan hield het ook op. Geen frikadelletje, hamburger, nasi- of bamischijf of iets dergelijks, nee, deze al of geen heerlijkheden kwamen pas veel later op de markt. Tussen dit vroegere patronaatsgebouw en de honderd meter verderop wonende Peer Steegs, de huidige Groenten en Fruithandel Jansen-Steegs, was het onbebouwd en dus werd deze grond voor de landbouw gebruikt. In de oorlogsjaren heeft dit stuk grond nog gediend als stro-opslag, maar daarover later meer. Deze grond was eigendom van Fonds de Smid en later dus van zoon Piet.

De eerste die daar bouwde was de schoonzoon van Piet, Martien van Lankvelt, zoon van aannemer en herbergier Tieske van Lankvelt, die met zijn oudste dochter Nolda was getrouwd en het huidige pand nr. 6 bouwde waar hij een schildersbedrijf begon. Martien was een voortreffelijk huis- en decorschilder, een goed causeur en toneelspeler, en in zijn tijd een voortreffelijke voetballer. Dat hij daar in die buurt zijn bruid vond was geen toevalligheid: zijn eerste grote klus als aankomend schilder was n.l. het schilderen van het woonhuis van Jan Peters, dat gebouwd werd door zijn vader en broers, en maar twee deuren verwijderd was van zijn toekomstige schoonouders. Een van de volgende huizen die in die buurt gebouwd werden, was van zadelmaker Thijssen, die dit beroep eerder al een tijdje in de Burgm. Schafratstraat had uitgeoefend. De overige huizen werden gebouwd voor nog een dochter en een zoon van Pietje de Smid en ook nog door enkele anderen. Wat dan opvalt is dat er geen huisnummer 2 in de Bergstraat voorkomt, maar dat de straat begint met huisnummer 4.

De uitkijktoren.

We zijn nu aangeland bij het huis van Steegs, maar blijven vlak voor dat huis staan, en proberen ons de situatie van rond 1940 voor te stellen. Vlak voor dat huis liep langs de gevel een pad de bossen in, dat weer uitkwam op de weg naar de Zandhoek. Je kon dan nog verder over een karrenspoor tot aan de Fransepad en weer verder binnendoor zelfs naar de Erpseweg. Wegen en weggetjes waren er in allerlei maten, de een nog slechter dan het andere, maar wel bij bijna iedereen bekend. Jan en alleman ging meestal te voet, dus een binnenweggetje werd voor het maken van zo min mogelijk meters, makkelijk genomen. Als men dus bij Steegs de bossen in ging, dan verrees daar in de oorlogsjaren, na pakweg honderd meter vlak achter de nodige kippenkooien, een heuse uitkijktoren. Op bevel van de Duitse bezetter

werd deze 25 meter hoge houten toren gebouwd, voornamelijk bedoeld om door vaste wachten boven in een winddicht huisje voorzien van het nodige glaswerk, bosbranden en andere door luchtaanvallen ontstane branden te signaleren en van bovenaf de juiste plaats vast te stellen. Deze toren werd door aannemer Michaël Althuisen gebouwd, dat wil zeggen de palen op maat gemaakt en voorzien van gaten waar de lange verbindingsbouten door moesten. Het werkelijke plaatsen van de toren werd door enkele harde werkers en een waaghals op de eerder omschreven plek gedaan. Één voor één werden de zware boomstammen naar boven gelierd, dan op de juiste plaats gemaneuvreerd en dan door middel van zware bouten en moeren vastgezet. Vlak boven de grond was dat makkelijk, maar hoog boven alle dennenbomen uit was dit een waagstuk, niet gespeend van gevaar en alleen te doen door en met mensen zonder hoogtevrees. Zo iemand was er in Boekel, n.l. Johan van de Burgt, "Peer den Booi". Deze was timmerman bij aannemer Versteegde in Volkel, maar al zijn vrije tijd besteedde hij aan de toren. Het optakelen van de zware staanders en liggers werd voornamelijk gedaan door Piet Klokgieters, en Johan van de Burgt zorgde op grote hoogte voor de feilloze verbindingen. Tot aan de top liep hij met losse handen en zonder veiligheidsmiddelen van de ene hoek naar de andere, waarbij menig bewoner in de naaste omgeving en voorbijgangers zelfs niet durfde te kijken, laat staan dit werk overnemen. De vrouw van Peer Steegs heeft menig Weesgegroeitje gebeden voor een goede afloop en kwam nooit buiten als aan de toren werd gewerkt, bang dat ze een glimp van deze waaghalzerij zou opvangen. De toren was een ideale plek om van grote hoogte een panorama van Boekel te verkrijgen, een vergezicht naar vele kanten. Ontelbare keren hebben wij met onze vrienden dit bouwwerk beklommen en van daaruit zelfs op een zondagmorgen in 1944 het bombardement van het vliegveld in Volkel prachtig kunnen aanschouwen. Na de oorlog heeft een jongen (J.G.) al spelend met overtuiging oorlogstuig, door het ontploffen van een dynamietstaafje hier enkele vingers verloren, staand op het bovenste platform van deze uitkijktoren. De tocht naar beneden was bloederig en zwaar, maar gelukkig werd hij met behulp van toegeschoten volwassenen toch nog vrij snel afgevoerd voor dringende medische hulp. Volgens een bericht uit Februari 1949 in het contactblad "Marijke", blad voor Boekelse militairen en missionarissen, is deze toren rond die tijd afgebroken. Wij zullen dit bericht letterlijk overnemen.

"Onze uitkijktoren, vrijwel het enigste oorlogsmonument dat Boekel bezat, is niet meer. Roemloos is hij aan slopershanden ten offer gevallen. Destijds werd deze houten kolos op bevel van de Hitlermannen gebouwd om bij luchtaanvallen uitbrekende branden te kunnen signaleren. Sindsdien stond hij eenzaam en versleten als treurend en vergane grootheid. Niemand bekommerde zich nog om hem. Zelfs de jeugd had alle belangstelling voor hem verloren.

Slechts de tijd ging hem niet ongemerkt voorbij. Wankelend en bevend als een oud manneke stond hij daar bij het kleinste windje. Met moeite kon hij zich dan nog overeind houden. Om ongelukken te voorkomen werd door onze vroede vaders besloten hem daar niet langer te dulden. Dezelfde aannemer die hem had opgericht (Michaël Althuisen) zou nu ook het vonnis aan hem voltrekken en hem de genadeslag moeten toebrengen. Een doodgewone vrachtwagen diende als instrument om hem ten val te brengen. Met kabels werd hij aan de wagen bevestigd. Theo Donkers (zoon van Bert Donkers, Donk), want die was het die als beul moest fungeren, zet de motor aan. Een ruk en pang. De kabels zijn geknapt. Opnieuw geprobeerd. Weer begint de motor te ronken. De kabels spannen zich. De toren begint te hellen. Een krak en met donderend lawaai stort hij neer. "

Tot zover het letterlijk maar ietwat triest ooggetuigenverslag van het heengaan van dit nostalgisch houten bouwwerk. We gaan terug naar de verharde weg en besluiten om hier te stoppen en in de volgende aflevering de draad weer op te pakken en de rest van de toenmalige Kerkstraat te beschrijven, te beginnen bij het volgende interessante huis, dat van de familie Steegs.

Tot dan.

Bart en Martin van de Ven.